

Uskonnotomat Suomessa ry, Kaisa Robbins

1/7

ASIA Sosiaali- ja terveysministeriön henkilökunnan joulujuhla**KANTELU**

Uskonnotomat Suomessa ry kanteli 9.1.2019 sosiaali- ja terveysministeriön menettelystä. Ministeriö oli kantelun mukaan järjestänyt ministeriön henkilökunnalle luonteeltaan uskonnollisen joulujuhlan joulukuussa 2018. Kantelun mukaan juhla oli ollut luonteeltaan joulukirkko, jonka päätteeksi ministeriön kansliapäällikkö oli tarjonnut henkilökunnalle kahvit. Tilaisuus oli järjestetty Tuomiokirkon kryptassa. Henkilöstö oli saanut osallistua juhlaan työaikana. Ministeriö ei ollut järjestänyt vaihtoehtoisia ei-uskonnollista tilaisuutta. Kantelun mukaan ministeriö oli menettelyllään syrjinyt ei-kristittyä henkilöstöään eikä ollut noudattanut julkiselta vallalta edellytettyä neutraaliutta vakaumusten suhteen.

SELVITYS

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut kantelun johdosta selvityksen. Selvityksen jäljennös lähetetään kantelijalle ohessa.

Selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö järjestää henkilökunnalleen vuosittain joulujuhlan iltatilaisuutena sekä joululounaan ruokatuntiaikaan. Sen lisäksi perinteisesti jo vuosien ajan vapaaehtoisten joukko on järjestänyt joulun alla tilaisuuden ministeriön henkilökunnalle ja eläkeläisille joko Tuomiokirkossa tai Uspenskin katedraalissa. Vapaaehtoiset ovat koonneet ohjelman, hankkineet esiintyjät, tilanneet tarjoilun, tehneet kutsut jne. Ministeriö on ainoastaan kustantanut tilaisuuteen pullakahvit.

Tilaisuuden luonnetta kuvataan selvityksessä siten, että kyse ei ole jumalanpalveluksesta, mutta tilaisuudessa on luettu jouluevankeliumi sekä laulettu myös ns. jouluvirsiä. Ministeriö korostaa, että osallistuminen tilaisuuteen on ollut täysin vapaaehtoista eikä kukaan ole joutunut vastoin tahtoaan osallistumaan itselleen vieraan uskonnon harjoittamiseen.

Vuonna 2018 ministeriössä syntyi selvityksen mukaan ensimmäistä kertaa keskustelua siitä, että toivottaisiin järjestettävän korvaava tilaisuus ei-kristityille. Sosiaali- ja terveysministeriö

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

tulee selvityksen mukaan jatkossa tiedustelemaan, löytyisikö henkilöstöstä vapaaehtoisia järjestämään rinnakkainen tilaisuus. Ministeriö katsoo, että sen velvollisuutena ei ole itse järjestää rinnakkaista tilaisuutta.

Yhteenvedona sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että järjestämällä itse ja mahdollistamalla vapaaehtoisten henkilökunnan edustajien järjestää joulun liittyviä juhlia se ei ole rikkonut julkiselta vallalta edellytettyä neutraaliutta vakaumusten suhteen tai loukkaisi uskonnon ja oman-tunnon vapautta.

Selvityksen liitteenä on joulukuussa 2018 pidetyn tilaisuuden ohjelma, joka on ollut seuraava:

Alkusoitto

Lauluesitys: Maa on niin kaunis

Yhteislaulu: En etsi valtaa loistoa

Jouluevankeliumi

Yhteislaulu: Varpunen jouluaamuna

Julevangeliit

Virsi: Enkeli taivaan, säkeistöt 1-3

Joulun sanoma: Piispa Teemu Laajasalo

Virsi: Enkeli taivaan, säkeistöt 8-10

Yhteislaulu: Tulkoon joulu

Joulukahvit

Liitteenä on myös ministeriön sisäisillä verkkosivuilla julkaistu kutsu tilaisuuteen: ”Laita jo kalenteriin: STM:n joulukirkko perjantaina 14.12. Tuomiokirkon kryptassa järjestetään perjantaina 14.12. klo 8.30 perinteinen joulujuhla STM:n henkilöstölle”

RATKAISU

Yhdenvertaisuudesta, uskonnonvapaudesta ja niiden normipohjasta

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus.

Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan (positiivinen uskonnonvapaus). Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen (negatiivinen uskonnonvapaus).

Perustuslakivaliokunta on linjannut jo ennen perusoikeusuudistusta vuonna 1982, että perustuslain turvaa nauttivaan uskonnonvapauteen kuuluu, ettei ketään voi ilman perustuslain säätämistä järjestyksessä annetun säännöksen tukea velvoittaa vastoin tahtoaan osallistumaan uskonnonharjoitukseen. Perustuslakivaliokunnan mukaan vapaus uskonnosta koskee kaikkia kansalaisia ja on periaatteessa riippumaton uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä, koska uskonnolli-

seen yhdyskuntaankaan kuuluvia henkilöitä ei voida pakottaa osallistumaan uskonnollisiin menoihin (PeVL 12/1982 vp).

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain perusoikeusuudistusta koskevien esitöiden mukaan ketään ei saa velvoittaa osallistumaan omatuntonsa vastaisesti jumalanpalvelukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen (HE 309/1993 vp, s. 55) Uskonnonvapaussäännökseen sisältyy myös uskonnollisen painostamisen kielto. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn mukaan uskonnon ja omantunnon vapauden ydinalueeseen kuuluvat muun muassa ”yksilön sisäinen ajatuksen vapaus, vapaus uskonnon tai muun vakaumuksen omaksumista tai siitä luopumista koskevasta painostuksesta sekä oikeus olla osallistumatta yksilölle vieraan tunnustuksen mukaiseen uskonnonharjoitukseen” (Ojanen, Tuomas – Scheinin, Martin teoksessa Perusoikeudet, SanomaPro 2011 s. 441)

Niin ikään perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan perustuslain 6 §:stä seuraa julkisen vallan käyttöön kohdistuva velvoite kohdella tasapuolisesti kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia tai maailmankatsomuksellisia suuntauksia (HE 309/1993 vp, s. 55).

Uskonnon ja omantunnon vapaus on kirjattu myös useaan Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen.

Kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 18 artiklan mukaan:

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden tunnustaa omavalintaista uskontoa tai uskoa taikka omaksua se sekä vapauden joko yksinään tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti harjoittaa uskontoaan tai uskoaan jumalanpalveluksissa, uskonnollisissa menoissa, hartaudenharjoituksissa ja opetuksessa.
2. Ketään ei saa saattaa sellaiselle pakotukselle alttiiksi, joka rajoittaa hänen vapauttaan tunnustaa tai valita oman valintansa mukainen uskonto tai usko.
3. Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, jotka on säädetty lailla ja jotka ovat välttämättömiä suojelemaan yleistä turvallisuutta, järjestyä, terveydenhoitoa tai moraalialueita tai muiden perusoikeuksia ja -vapauksia.
4. Yleissopimuksen sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan vanhempain ja tarvittaessa laillisten holhoojain vapautta taata lastensa uskonnollinen ja moraalinen opetus omien vakaumustensa mukaan.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan mukaan:

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisiin menoihin.
2. Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 10 artiklan mukaan:

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.
2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä on uskonnonvapautta koskevissa ratkaisuissa painotettu eurooppalaista moniarvioisuutta ja yhteisiä eurooppalaisia arvoja, joiden mukaisesti valtio voi vastata samanaikaisesti sekä maallisuuden että moniuskoisen yhteiskunnan vaatimuksiin. Valtion tehtävänä on toimia puolueettomana ja neutraalina organisoijana eri uskonnollisten ja ideologisten ryhmien intressien yhteensovittamisessa. Tapauksissa on usein annettu ratkaisevaa merkitystä kyseisen maan historialle ja poliittiselle tilanteelle sekä valtion harkintavallalle uskonnollisten olojen järjestämisessä ja tilanteisiin puuttumisessa. Oikeuskirjallisuudessa on tältä osin todettu, että tapausten sovellettavuus toisenlaisen menneisyyden omaavaan valtioon ja muuhun yhteiskunnalliseen tilanteeseen ei ole aivan itsestään selvää. (Hirvelä, Päivi – Heikkilä, Satu. Ihmisoikeudet – käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön. Alma Talent 2017, s. 856 - 857).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytännön mukaan negatiiviseen uskonnonvapauteen on kuitenkin vakiintuneesti katsottu kuuluvan myös yksilön oikeus olla tuomatta esiin omaa vakaumustaan. EIT on muun muassa todennut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan vapaus tunnustaa tai olla tunnustamatta uskoa piti sisällään myös oikeuden olla paljastamatta uskontoaan tai muutoin käyttäytyä tavalla, josta voitaisiin päätellä tietty uskonnollinen vakaumus. Siten artikla koski myös henkilöä, joka ei tunnustanut mitään uskonnollista vakaumusta. Tähän vapauteen puututtiin, kun valtio oli saanut aikaan tilanteen, jossa henkilö joutui suoraan tai välillisesti paljastamaan oman ajatusmaailmansa (Grzelak vs. Poland, EIT 15.6.2010).

EIT on katsonut EIS:n 9 artiklaan sisältyvän myös julkiselle vallankäyttäjälle asetetun neutraaliuden ja puolueettomuuden vaatimuksen. Julkisen vallankäyttäjän toiminnan tarkoituksena tulee olla edistää uskontojen välistä harmoniaa ja torjua vastakkainasetteluja ja konflikteja. Tapauksessa Lautsi ym. vs. Italy tuomioistuimien korosti, etteivät viittaukset traditioihin itsessään vapautta valtiota sen velvollisuudesta kunnioittaa ihmisoikeussopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjoissa turvattuja oikeuksia. Tässä tapauksessa tuomioistuimien kuitenkin katsoi, että italialaisissa kouluissa luokkahuoneiden seinillä roikkuva krusifiksi ei passiivisena symbolina loukannut vanhemman oikeutta turvata lapsilleen vakaumuksensa mukaista opetusta ottaen huomioon, että koulujen opetuksessa ja esimerkiksi juhlapäivien vietossa otettiin tasapuolisesti huomioon myös muut uskonnot kuin kristinusko (EIT 18.3.2011).

Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen on todennut päätöksessään koskien joissain kärjäoikeuksissa pidettyjä hartaustilaisuuksia eli niin sanottuja kärjähartauksia, että julkisen vallan käyttäjä ei saa profiloitua omassa toiminnassaan niin, että neutraalius eri uskontoihin vaarantuu. Negatiivisen uskonnonvapauden toteutumisen kannalta on merkityksellistä, miten yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus tässä suhteessa toteutuvat. Apulaisoikeuskansleri katsoi, että valtiopäivien, koulujen, sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten ja puolustusvoimien toiminta tai juhlatilaisuudet tulee järjestää siten, ettei kukaan vastoin tahtoaan joudu osallistumaan itselleen vieraan uskonnon harjoittamiseen. Apulaisoikeuskansleri korosti, että tällainen velvoite voi

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

syntyä myös välillisesti. Vaikka uskonnolliseen toimitukseen osallistuminen olisikin vapaaehtoista, voivat olosuhteet kokonaisuudessaan tehdä valinnasta näennäisen.

Apulaisoikeuskanslerin päätöksen mukaan ”sekä positiivisen että negatiivisen uskonnonvapauden kannalta ongelmattomampaa olisi ollut, jos kyseessä oleva uskonnollinen tilaisuus olisi järjestetty sille erikseen varatussa tavanomaisessa paikassa ja virastoajan ulkopuolella, kuin sijoitettuna osaksi muuta virka-toimintaa – kuten koulutus-, tiedotus tai viranhoitoon liittyvää juhlatilaisuutta – virka-aikana, viraston tiloissa ja viraston kutsusta. (...) Vaikka perinteiden noudattaminen sinänsä voi olla arvokasta, laillisuusvalvonnassa lähtökohdaksi on otettava se, mikä on perinteen sisältö muun muassa perusoikeuksien näkökulmasta. Tässä tapauksessa perinteessä on ollut kysymys uskonnon harjoittamisesta, jolla on tässä yhteydessä oikeudellinen merkityksensä. Julkisen vallan tulee perustuslain 22 §:n mukaan turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, joihin kuuluvat muun muassa yhdenvertaisuus ja uskonnonvapaus. Tämä julkiselle vallalle kuuluva turvaamisvelvoite menee perinnesyiden edelle.” (OKV/1361/1/2009).

Ylimmät laillisuusvalvojat ovat antaneet myös useita muita kannanottoja koskien erityisesti negatiivista uskonnonvapautta. Eduskunnan oikeusasiamies on esimerkiksi arvioinut, että vaikka tiettyjen uskonnollisen yhdiskunnan omistamien tilojen käyttäminen vaaleissa äänestyspaikkana ei sinänsä loukkaa uskonnonvapautta, asia on ongelmallinen uskonnon- ja oman tunnon vapauden näkökulmasta. Kansalaisten yleisen yhdenvertaisuuden ja julkisen vallan puolueettomuuden näkökulmasta tulisi pyrkiä siihen, että vaalihuoneistot olisivat aatteellisesti mahdollisimman neutraaleja (EOA/96/2009). Ratkaisussa EOAK/6540/2017 apulaisoikeusasiamies korosti koulujen velvollisuutta turvata oppilaiden negatiivinen uskonnonvapaus siten, että oppilailta on aito valinnanmahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön menettelyn arviointia

Asiassa on arvioitava, onko sosiaali- ja terveysministeriössä järjestetty joulunajan tilaisuus ollut ristiriidassa toisaalta uskonnonvapauden ja/tai toisaalta valtiovallalta uskontojen ja vakaumusten suhteen edellytettävän neutraaliuden ja tasapuolisuuden kanssa. Asiaa on arvioitava myös sosiaali- ja terveysministeriön henkilökunnan yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Kysymys ei kuitenkaan ole pelkästään sosiaali- ja terveysministeriön henkilökunnan oikeuksien toteutumisesta vaan myös yleisemmin julkisen vallan aktiivisesta velvollisuudesta turvata perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräinen toteutuminen. Asian arvioimiseen vaikuttavia seikkoja ovat tilaisuuden luonne, tilaisuuteen osallistumisen vapaaehtoisuus, henkilöstön mahdollisuus osallistua tilaisuuteen työajalla, muiden uskontojen kuin kristinuskon edustajien ja uskonottomien asema sekä se, että tilaisuuden käytännön järjestelyistä vastasivat ministeriön henkilökuntaan kuuluvat vapaaehtoiset henkilöt.

Selvityksen liitteenä olevasta tilaisuuden ohjelmasta käy ensinnäkin ilmi, että vaikka kyse ei ole ollut varsinaisesta jumalanpalveluksesta, tilaisuuden ohjelma on koostunut lähes pelkästään hengellisiksi katsottavista elementeistä ja tilaisuus on siten ollut luonteeltaan uskonnollinen. Tilaisuuden uskonnollista luonnetta korostaa myös se, että tilaisuus on pidetty evankelisuterilaisen kirkon tiloissa. Myös tilaisuuden kutsussa tilaisuutta luonnehditaan ”joulu-kirkoksi”.

Tilaisuuteen osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Tilaisuuteen osallistuminen on kuitenkin tuottanut jonkinlaista eduksi katsottavaa, kun työntekijä on voinut osallistua tilaisuuteen työaikana. Tästä syystä ei voida pitää poissuljettuna, että tällainen järjestely on voinut asettaa sosiaali- ja terveysministeriön työntekijät keskenään epäyhdenvertaiseen asemaan, kun työaika-

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

edun saaminen on edellyttänyt tilaisuuteen osallistumista. Vaikka uskonnolliseen tilaisuuteen osallistuminen on ollut vapaaehtoista, on vapaaehtoisuus tästä syystä voinut olla myös luonteeltaan näennäistä ilman että se on perustunut täysin aitoon valinnanmahdollisuuteen. Tämänkaltainen tilanne on ongelmallinen myös ottaen huomioon negatiivinen uskonnonvapaus eli vapaus olla kertomatta omasta vakaumuksestaan tai käyttäytyä tavalla, josta uskonnollinen vakaumus tai muu maailmankatsomus voitaisiin päätellä.

Asiaa arvioitaessa on lisäksi otettava myös EIT:n oikeuskäytännön valossa huomioon, kuinka muut uskonnot on huomioitu ministeriön henkilökunnalle suuntaamassa tai henkilökunnan järjestämässä ja ministeriön mahdollistamassa toiminnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä ei tuotu esiin, että muita uskontoja kuin kristinuskoa tunnustavien asemaa olisi ministeriössä kyseessä olevan tilaisuuden yhteydessä tai muutoin pohdittu. Selvityksessä todetaan tältä osin ainoastaan, että ministeriö tulee jatkossa tiedustelemaan, onko vapaaehtoisia, jotka järjestäisivät ”Krypta-tilaisuudelle rinnakkaisen tilaisuuden”. Selvityksestä ei käy tarkemmin ilmi, millä tavoin ministeriö varmistaisi, että uskonnonvapaus ja yhdenvertaisuus tämänkaltaisen järjestelyn yhteydessä toteutuisivat.

Myös tässä tapauksessa tilaisuuden järjestelyistä vastasivat selvityksen mukaan vapaaehtoiset henkilökunnan edustajat. Tilaisuus ei siis varsinaisesti ollut valtiovallan edustajan ts. ministeriön järjestämä, minkä olen ottanut arviossani huomioon. Asiaa ei kuitenkaan voida arvioida pelkästään tästä näkökulmasta, vaan myös ministeriön osuus tilaisuuden järjestelyissä on otettava huomioon. Tilaisuus on järjestetty ministeriön suostumuksella ja sen hyväksymällä tavalla. Ministeriön osuuden huomioonottamista puoltaa myös se, että kyse ei ollut henkilökunnan vapaa-ajan ohjelmasta vaan henkilökunta on voinut osallistua tilaisuuteen työajallaan. Tästä seikasta muun henkilökunnan lienee ollut mahdollista tulla siihen johtopäätökseen, että kyse on ollut ministeriön järjestämästä tilaisuudesta. Henkilökunnalle osoitettiin kutsu, jonka mukaan tilaisuus oli ”STM:n joulukirkko”, joka ”järjestetään henkilöstölle”. Myös kutsu on ollut omiaan luomaan mielikuvaa ministeriöstä tilaisuuden järjestäjänä. Ministeriö myös vastasi tilaisuuden tarjoilujen kustannuksista.

Yhteenvedon totean, että valtiovallan, jota myös ministeriö edustaa, on perustuslaista ilmenevien yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden periaatteiden vuoksi lähtökohtaisesti suhtauduttava eri uskontoihin ja maailmankatsomuksiin tasapuolisesti ja neutraalisti. Neutraalius vahvistaa mielikuvaa tasapuolisesta hallinnosta, joka julkisen vallan käyttäjänä on tasapuolinen myös eri uskontojen suhteen. Vastaavasti julkisen vallan järjestämä tai sen järjestämäksi mielletty yhden uskonnon mukainen tilaisuus horjuttaa mielikuvaa eri uskontojen suhteen tasapuolisesta hallinnosta. Pidän tästä syystä tämänkaltaista sosiaali- ja terveysministeriössä järjestettyä tilaisuutta ongelmallisena. Tämänkaltainen tilaisuus on edellä kerrotulla tavalla ongelmallinen myös henkilökunnan yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Johtopäätös ja toimenpiteet

Perustuslaista ja uskonnonvapauslaista ilmenevien periaatteiden valossa katson, että valtiovallan edustajien olisi oikeudellisesti perustellumpaa pidättäytyä järjestämästä henkilökunnalle tarkoitettuja uskonnollisia tilaisuuksia tai olla muutoin myötävaikuttamatta henkilökunnalle tarkoitettujen uskonnollisten tilaisuuksien järjestämiseen. Perinteiden noudattaminen on sinänsä arvokasta, mutta viranomaisten toiminnassa asiaa on tarkasteltava ensisijaisesti perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräisen toteutumisen näkökulmasta. Julkisen vallan on turvattava uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen.

Saatan tämän näkemykseni sosiaali- ja terveysministeriön tietoon lähettämällä sille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Muihin toimenpiteisiin en katso asian antavan aihetta.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Ruuskanen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL
INTERNET

etunimi.sukunimi@okv.fi
www.okv.fi